

/Спроба огляду повстання і дій УПА в період німецької окупації/

I. Генеза і традиція УПА

Говорити про Українську Повстанчу Армію /УПА/ - значить, говорити про безперевну збройну боротьбу українського народу та його національно-революційні змагання в ім'я Української Самостійної Соборної Держави.

Фінал першої світової війни був для України трагічний. Молода держава, що повстала на провесні 1917 р. на руїнах Росії і 1918 р. на руїнах Австрії, не встоялася в дипломатичній грі аліантів і центральних держав, виснажилася боротьбою на чотирьох фронтах /чотирикутний смертний кут/, ослаблена внутрішніми міжусобицями партій, впала, ставши поневоленою. Її долю припечатували умови, договори, трактати без її волі і участі. Україна була європейською країною /40 млн мешк. на 930 тисячах кв. км/, одинокою, яку поминули вільзонівські точки. Україна впала, та не скорилася, ні на коліна перед окупантом не стала.

Здавалося тільки, - вороги в це повірили, - що останній постріл українського повстання осінню 1928 р. буде останнім салютом волі і праву жити самостійно.

Алея заглибоко пустила в душу українця своє коріння предківська честь і слава. Спаткосмці боротьби за славу Володимирового Тризуба, за заповіт дітям князя Мономаха, перемці державно-творчої спадщини Хмельницького, Мазепи, Шевченка, Франка, Петлюри окупантську діюсність заперечили. Заперечили її Словом, а головне - заперечили її Чиним. Зродилися Ідея і Чин України.

Український національно-революційний /підпільно-збройний/ рух 20-их і 30-их років цього сторіччя, спрямований цим разом проти червоної Москви та безпрограмової і бундючної Польщі, осягалися кров'ю найкращих синів України: смертю найбільшої Постаті визвольного руху цього часу, його засновника і провідника полк. Євгена Коновальця, вбитого більшовицькою агентурою 23.У.1938 р. у Роттердамі, атентат на Головного Отамана Військ Української Народної Республіки, доконаний більшовицьким агентом 25.У.1926 р. в Парижі, московський монстр-процес членів Співки Визволення України /академік Євремів/ в 1930 р. в Каркові, постріл революціонерів Лемика на московсько-більшовицького консула у Львові 1933 р. і Мацейка на міністра Перацького в Варшаві 1934 р., монстр-процес Бандери і товаришів у Львові і Варшаві 1935 р., смерть революціонерів Біласа й Данилишина на шибениці у Львові 1932 р., торми, застання, Сибір, виселення, голод на Східних Українських Землях 1933 р., паціфікації і концентраційні табори /Соловки, Береза - передвісники німецьких конц-лагерів/ - це довгий і тернистий шлях українського революціонера-повстанця, це дуна його непокірного слова і твердий звук його зброї.

Авантюра Гітлера з Польщею в 1939 р. кинула, вправді, в "опікунчі" лабетти російсько-сталінського хижаків, чи, як він себе називав, "старшого слов'янського брата", решту українських земель /на цілих 21 місяців/ та водночас відкрила перед українством нові обрії свідно-європейських конфліктів, природно впливаючих з радії апетиту Гітлера на март Берлін-Багдад і Стадіна Москва-Мадрид, а то й далі.

То ж коли март номер один /нах Остен/ почав реалізуватися, то після "переспадерування" Гітлера по Західній, Південно-Східній та Середній Європі стало ясним, що прийшов річковий в історії момент для поневолення Берліном і Москвою народів - брати свою долю в свої власні руки і творити її самому.

В момент удару двох збройних імперіалізмів, пангерманського і панруського /на-червоно перефарбована Москва/, імперіалізмів, до-білого розпалених внутрішньою системою тоталітаризмів, диктатури й тиранії над народами і людьми, національної нетерпимості, ексклюзивності та фізичного винищення підбитих, загартаних і поневолених не племен, а державних колись націй, - питання визвольної боротьби поневолених і експлуатованих народів тої частини Європи стало своєчасним в усій своїй ширині і глибині.

Ми всі знаємо добре політику Німеччини супроти всього, що ненімецьке. "Нова Європа", слава Богу, за нами, і над цим довго розводитися зайво. Зараз виручають нас у цьому більшовики, забуваючи, зрештою, як то вони в період своїх шпартів з гестапівською потворою милітаризували її своїм збіжжям нафтою, висотуючи останні соки з жил закріпощеного колгоспника і робітника.

Серед різних народів Східної, Середньої та Південно-Східної Європи,

запряжених до воза гітлерівської Німеччини - фінів, естонців, латві-
ців, поляків, білорусів, румунів, болгарів, мадярів, словаків, чехів, серб-
ватів, словінців - українці з огляду на своє геополітичне положення /
до Чорного моря, Кавказу, Індії, наземні і підземні багатства / найдошкул
відчули батога німецької політики.

Український народ в особах своїх найчільніших представників краю й е-
рації проголосив Самостійну Українську Державу в день 30-го червня 1941 р.
у Львові, отже, у дев'ятий день німецько-совєтської війни. Відповіддю на цей
акт було арештування, вивезення і ув'язнення цілого ряду /сколо 300 осіб/ про-
відних людей, м.ін., Провідника Організації Українських Націоналістів, Степана
Бандеру, прем'єр-міністра, Ярослава Стецька та інших.

Кінець 1941 р. й увесь 1942 р. - це етап мозольної праці українського рево-
люційного підпілля глибоко вrostи в ґрунт просторих українських територій,
це етап боротьби за душу українця, за її формування і цілковите переставлення
на шлях служіння рідній справі української національної революції в ім'я збе-
реження духових і фізичних сил народу, визволення його з кайданів неволі і ств-
ворення йому Самостійної Соборної Української Держави.

В цій боротьбі веде перед Організація Українських Націоналістів /ОУН/,
створена і названа так на своїм першому конгресі в 1929 р. у протигагу тим
кволим, квістистичним, т.зв. демократичним, а в суті речі регресивним, опортуні-
стичним, а то й агентурним, нечисленним, зрештою, і слабим угрупованням в краю
і закордоном.

Та не в назвах річ, ні не в їх моді. Справа в суті українського націо-
налізму як руху, що в своє начало і зміст ставить не імперіалізм, зоологізм,
расизм чи що там, а боротьбу за своє і других поневолених народів визволення
з-під чужого ярма, за самостійні держави цих народів, за волю народам і людині.
І справа в людях, готових боротися і гинути за констатну програму, організуючо-
об'єднуючу всі народи, поневолені Сталіном. І ніщо не допоможе сталінським за-
гарбникам їх забріхана пропаганда, що окреслює нас як "українсько-німецьких
націоналістів", мовляв, Бандеру на власне бажання пішов у німецьку тюрму, щоб
вкритися легендою... /Мануїльський/. Виходило б, що гестапівський генерал Лю-
це теж на власне бажання перебрався на цей світ, а навіть таке шийка, як коман-
дуючий українським фронтом ЧА ген. Ватутін, теж на власне бажання, а не на ба-
жання одного з відділів УПА поамандував, звідки більше не вертається.

Першу свою мету Організація досягнула. Боротьба пожерла багато жертв
із радів як членства, так і суспільности. Але окупанти - німці й більшовики -
скорі побачили, що український народ політично з'єднаний і ведений одною
відповідальною політичною кермою.

Нам давно було ясно, що сама Україна відрвана, без співпраці і боротьби
інших народів, поневолених німецько-російським імперіалізмом, ледве чи виб'ється
з-під окупації, з другого боку, національно-державницькі цілі інших понево-
лених народів без координації дій з Україною навряд чи будуть досягнені. Бо ж
усі ми сьогодні розчисляємо на одне й те саме: а/ власні сили, б/ організація,
співпраця і спільна боротьба поневолених більшевизмом народів, в/ міжнародні
ускладнення і зміни.

Ласки ні від кого не сподіваємося.

Цим і даються пояснити факти: а/ перша конференція поневолених народів,
та її резолюції 20-21-го листопада 1943 р. /Воля народам! Воля людині!;
б/ постійне намагання зв'язатися з представниками поневолених народів для ко-
ординації дій і обміну тактики революційної боротьби /політично-організа-
ційно-військово-інформаційні напрямні/; в/ створення в рамках УПА чужонаціо-
нальних /головно підмосковсько-східних/ військово-повстанських формацій
й опіка та інструктаж їх.

Московсько-німецька політика батога не була б уяскравлена, коли б не під-
креслювати в ній давно приміюваної старої засади кожного окупанта: "Діли
й пануй!" Цю засаду застосовано як у міжнародних практиках, так і для внутріш-
нього громадянського розкладу.

Ми були свідками лесамовитих знущань над народом, хаху й нужди. Вже в
1942 р. дішло до того, що на вулиці Києва не можна було говорити по українсь-
ки, бо вислужник російник-гестапівець /і, очевидно, енкавєрист/ за це арешто-
вував. Це саме робив поляк у Львові і Рівному. Німці змушували, а поляки під-
мовляли мадярські частини переводити пацифікаційні акції над українським
селенням і т.д. і т.д. На темне світло почали виходити "політики" - маріонет-
тські агенти ворога /проф. Кубишак у Львові і згодом його ганго-

УВ

зв.СС-Дивізія Галичина,ред.Штепа в Києві і другі/.

1-го травня 1942 р. Сталін видав свій перший наказ партизанити на тих німців /самтуті з Москви до Куйбишева/. В Україні звалилися через фронт десантами та із залишенців при відступі двістітисячна орда елементів большевицького ринштоку. Люди вичуті з найелементарніших засад моралі і чуття, люди не люди! - а звірі. Багацько з них позлазило до гестапо і інших німецьких інституцій, й це були найкровожадніші опричники. Підпали, розстріли, агентура, "разведка", "разработка", провокація, збройні банди отрядів - ось хто і до большевицькі партизани.

Зараз уряд СРСР обдаровує їх медалями/злові люди творять, що ці медалі зроблені з пушок американських консерв.../.

Ми маємо ряд документів і протоколів, як то Берлін нищив нас руками большевицького НКВД, НКВД і банд.Згадати б тільки жорстокі акції т.зв. нацименських відділів /азійці,бувші полонені/, в яких командний і політичний склад /політруки/ рекрутувалися із старих большевицьких практиків - хочби сам Власов і його парательні отряди т.зв.РОА на Україні.Маємо дані, як в свою чергу, Москва обсаджувала чільні місця й абвері на протинаураїнському вілтинку, як провокативними акціями стягала на українське населення масові розстріли /сто за одного/ і людоловлі.Згадати б тільки збивство комуністами-гестапівцями міністра фінансів у Райх екомісаріаті України в Рівному Фукса й його заступника та реструблєння,що це діло УПА.Після цього в містах Волині розстріляно рідх політв"язків, а сотні українських інтелігентів поминадрувало за драти концтаборів,звідки вже більше не вернулося.Те саме,- збивство шефа уряду Бауєра /заступника губернатора Галичини Вехтера/.Безп'якові, дезерганізовані, доривочні,тому і без значення акти диверсії большевиків по німецьких транспортах і зв"язку,що мали на метівиключно спроркувати репресії.

Коли йшлося про фізичне і моральне ливчення українського революційного руху і народу,Москва і Берлін завжди знаходили спільну мову.

Фронт стояв під Москвою і на Дону.Німці почали мобілізувати пілбтих.Постерілася істерія,коли то українців з ЧА станау проти українця з Вермахту.Як у 1914 і 1917 рр.А все для імперіалістичного гарматного м"яса.

В німецькому заплілі гвалтував німець сестру і матір того ж таки змобілізованого до Вермахту українця і мордував його рідню нібито за комуністичні настрої; большевицьки партизан рознесли сибірського офіліса поміж хімки українців-червоноарме"ців і мордував їх рідні за нібито "ізмину родіни".

Витворилася ситуація,в якій народ опинився під подвійним ярмом: на захід від Збруча німці і протеговані поляки,на схід німці і протеговані москалі.Ситуація здавалася безвихідною і безперспективною.

Але вихід знайдене,бо народ був зорганізований і здисциплінований,зрадників почало бути щораз менше.

II. Перший етап УПА /XI.42-II.44/

/піднімецька діяльність/

Властиво,УПА створило саме життя.Старшина доручень висланий на Полісся в II/42 в справі розглянути то" надзвичайне придатний терен,зорганізувати і пов"язати окремі повстанські підвідділи вернувся і позвітывав,що такі відділи слабі чисельно,та міцні якісно,існують на Поліссі вже від листопада 1942 р. і діють.Прямекутник на північ від лінії Ковель-Сарни,частинка українських територій,течніше шматок Полісся,замкнений мм.:Бересть Латевоєк-Турів-Олевськ-Любемля,престером в 75 тисяч кв.км,стає колиською Української Повстанчої Армії.Терен лісовічних лісів,озер,багач,піску,очеретів,солом"яних д"хів,дикого звіря і птаства.Туди як колись до Запорізької Січі на Дніпривих плавнях,почали злітатися люди волі і свободи,в першій мірі такі поліщуки.

То ж усі знають Остапа /Качанівський/,як він перший збирав і гуртував поліщуків в реї й чети,втигав з-поміж них енергічніших,вроджених патяків,- бо старшина ні пілстаршина не буде,- уніформував у пофарбоване ма-зелене селянське полетис,продукував личаки з кори,школи,заправляв,гуртував,злебузав на німцях крісч,патрони і гранати,а ними кулемети,гран-тмети,піхотні і протипанцерні гарматки,зелітки,уніформи,взуття,санітарне прихаддя,бурак консерви.Сам віз їх у біій так довго,поки не ліг від німецької кулі на По Слави.

Прелюта кров функційних старшин, підстаршин і бійців - повстанців у боях з німецькими імперіалістами, сукцес перших боїв не пішли надармо. Вони стали поштовхом до дальшого розгорнення і організації відділів, названих в квітні 1943 р. всеукраїнськими відділами УПА, отали бойовою сурмою і гаслом піднята тероризованих німецьким окупантом українських мужів і жінок українського півдня і сходу і включити їх до збройної боротьби.

Весна 1943 р. принесла нам такі підсумки: кількасот відбитих боїв і сутичок з німцями /понад 600/, опанування /а в літху закріплення/ теренів усього Полісся і Волині, ебже, на південь до т.зв.секальського вердену, тебте до межі Райхскоменсаріату України з Генеральгу-тереном, на сході до Дніпра, без Пелілля, інакше, - еколо 300 тисяч кв. км; понад 10 тисяч постійне рейдуючих відділів УПА, багате здобуте ма"на і бесприпасів, перехід до нас усієї поліції і "шуч-машафтів", змобілізованих із місцевих українців, разом з їх вирядом, та смерть кравега командира УПА-Північ сета. Сема, його шефа штабу пер. Гарпуна і ад"ю-тента хер. Сізка під Деражню для 13. травня 1943 р. на Полі Славк.

Тут годі розводитися про еяги морального, політичного, пропагандивного і організаційного характеру. Вони в загальному, речивіше, були величезні самим фактом підйому народу і нав"язанням збройної традиції до світлик чинів УГА і Лисей Армії, хоч і мали ці еяги своєї негативи у формі екершого ресту УПА в шарпану як в глибину.

Німці не встачилися прот" чте. Німець воєк добрий, але з масі людей і техніки. В малевреці підвідділів не витримує, те ж і в цім "Кляйн-Кріг-у" не вдержав. Партизанка - це симпатії населення, прихатний терен, вічний рух, несподіванки і заекечення, спеціальні фази боїв, бої в спеціальних умовах, ініціатива й індивідуалізм командування тебте, етже, все це, до чого німецька армія спеціальне школена не була. Їх "айнзац" прети нас були примітивні і кінчалися репресіями прети населення. Властивий Вермахт вераде Йшов в ліс прети нас, каючи, до земі фронтів, а не претипартизанські частини. Зголом всі ці німецькі відділи - Зендеркоманде, Нгкоманде, СС-и, жандармерія, шуч-машафти, нацмехи і т.д. навчилися еяк-так з нами еювати, хоч меншими еялами таки до лісу не йшли, а радше своєїм операції перевелили сетями і тисячами, при епіучасті артилерії, панцерної зброї й літаків.

Терену німці легко не здавали. В надії, до вони таки будуть в майбутньому /не війні/ панамі ситуації, розбудовували широке т.зв. штіцпункти, еильне укріплені точки епру на залізничних станціях, в містах, містечках, фільварках мурованих сільських школах тебте, звідкіль етаралися пенетрувати терен і залюкувати народ. Точки епру, в завзятих, вераз затяжних боях /відтяти пляцівка німці пестачали літаками/ поліквіловане, нацменські відділи поперетягале до УПА.

В літху 1943 р. УПА згадалий терен за себе закріпила. Німці замкнулися в містах і важливіших вузлах комунікації. Тим чином вони втратили 75 % еспедарчих баз на цих теренах. Від 3-5 км ззовні їх місце пестейв шляхи і роздоріжжя красувалися німецькими есторігавчими написами: "Ахтунг, Партизангефар!" - /Увага, небезпека партизан!/.
В часі боїв Україна втратила еколо 15 % опалених німцями еіл згаданої території та кількасот ебитими і раненими бійців УПА.

Найбильший удар по населенню завдали німці для І.ІІ. 1943 р. в м. Келки, над Старом. Кернстачиць з тебте, що більшість поліських відділів УПА була заангажована жандр. Прип"ять в боях з большевицькими бавіями /про це зголом/, про це німці знали з літакової розвідки та постійної кулеметної та гранатометної тріскотні, таеж від населення, - вони уплякували "генеральний наступ" на наше занілля: трикутник Ковель-Сарни і по ріці Случ до Рівного. Метою їх буде розгеремити відділи УПА, знищити Келки "етодицу УПА" і пограбити залеглий в контингенті терен. Для цього вони кинули наприкінці жетня дві дивізії СС-еів. Перша пестувалася віссю наступу Ковель-Маневичі-Черторийськ-Келки-Клевань-Рівне, ебедихали залізницю Ковель-Сарни, друга віссю Рівне-Тучин-Березне-Степань-Келки-Ківерці, ебедихали ріку Случ др м. Сарни.

Але німці вдарили в перекине. Команда УПА рішила бою не приймати. За цим промезляли всі заеки нашої збройної тактики, з дохатком ще, що за плечиса ми мали три баталіони большевицькі, які літом претерлися з Білоруси в Щучеські ліса /м. Думань/. Тут забарикадувалися і етедди ебито "на підступу м. Рівне /фактиче із завданням бути еним із еесерелних пунктів

жу Вілорусь-Карпати. Їх ми весь час відносили малими силами /дві сотні/ пішки блукували: вони поспішалися повітряним шляхом з-за фронту. Нам було на руку пустоти "брукатні серочки на червоні".

Для наші курені прохоронили без втрат на північ за залізницю, два курені, після захоплення і замаскування гармат, один пельовий шпиталь, табори та ще де, після невдалої переправної ночі через р. Герик під м. Деражня /зникли, на наших поремі і брак бреху/, перескочили третьої ночі /9.XI.43 р./ кілька кілометрів ким північче через міст, пельовий самими тами наступальними німцями, які після оборонної переправи міст залишили. Інші пельові сотні і чоти, після ряду сутичок з верейними бейове-стакими чурмезими відділами, перейшли до північчю на містях, м. і., і сотня саперів, за "язку, кінноти та 2-га сотня старшинська після короткого бою під м. Степань, втративши кілька юнаків вбитими від бомб та артилерійського обстрілу. Перша старшинська сотня зв'язалася боєм з "атрядом" "чубариків", що, користуючись з нагоди німецького наступу і розблукування їх намі, все шукали наших плечей, щоб втримати в них свій кривавий нік. Сотня, після деякої запеклої боротьби, що йшов рейдом у Житомирщину, цей "атряд" розбила і розперешла /6.XI.43 р./.

Таким чином, німці після 3-годинного бомблення, гарматного та гранатометного обстрілу м. Кожки "здобули". Наш рій мінерів під таким обстрілом з нерівності вицарався, не виконавши завдання вивести мости на р. Стир, хоч димаміт був приготований під мостами.

Всі наші бази /головний шпиталь/ була вчасно виведена.

Німці ебернули Кожки в руїну і груз. Хто з населення не зміг втекти - старці, жінки, діти - тих німці повкидали з верей і поклали бейметами. Так згинуло екаже 600 осіб. Збомблено і спалено електростанції, млини, мотарові мелотільні, стайки з кіньми юнацької сотні кінноти, школи, ресторани-харчівки і т. д. Ушкоджено і спрощено церкву.

Усе населення цілості напаленого терору ескари, з наміром і хулюбническою в нім. Німці мікого майже не стріляли і зі злости били кіньми, стріляли до курей і палили краєві хати і сілки.

Вони розлучені і в "бейовому" піднесенні, півтора тижня тожлася з большевиками в Пуманських лісах, самі не знаючи з ким б'ються: з УПА чи червоними. При тому густо-часте ховання в цих правічних лісах до того, що кілька годин німці билися поміж собою /вони знали, що багато відділів УПА носили трофейні німецькі уніформи і між ними були нацисти, що ні німецької мови, ні команди не знали/, а большевики - поміж собою. Метунство і артилерія бомбили все, що розбираючись, де чий становаща і позиції, які, зрештою, щораз то змінялися намаганнями большевиків не дати заграти в кут під м. Рівне, але вкертися до північчю. Це їм вкерті, не тяжких втратах, що їх вони собі завдали самі і німці, вдалося.

Боротьба відділів УПА полягала в самобороні населення України перед окупантами, без огляду на національність, віросповідання і т. д. Як відомо український народ не має магнатів, капіталістів, буржуїв, як би хотіли цього большевики. Ця справа у нас упрощена ще із ХVII сторіччя, коли естатично українська верівка - боярство - асимілювалася в користи росіян, ляхів, поляків. Тому й есціально внастрі української нації було все побічне, у нас не було ніякої "боротьби класів". Український народ був і є есціально того, що есціально есправедливість можлива тільки у власній державі.

Йшлося, етже, про національно-державницьку справу, тому здобуття для народу власної незалежної держави було найвищою метою визвольної боротьби УПА.

Перед УПА було поставлено завдання: есаместити естратегію й тактику супроти окупантів, самоборону народу і вклучення його в ерозолційно-збройну триб, зачаток українських збройних сил, еб"єднуюча епозовлені народи епрепаганда на платформі епільної боротьби з окупантами, здобування есприпасів.

З цією і завдань виходила її тактика бейове-епрепагандивних акцій "пного виду, епозтанське-епартизанськею еметодою.

Заким большевиків, мовляв, ескільки німецьких епійздів епустила УПА іе, не вктримує ніякої критики; УПА епукала ці епійзди під укіе, ба, еозерювала залізничні масиви /Козель-Секаль, Козель-Камінь Камінь-Степанів, Степанів-Сарки-Рівне і т. д., чого донки большевики не знали ескільки це буде епотрібно для УПА: не епусити еивезити лотей іни і епускати до епозтрації терору, здобувати есприпаси етже.

Для цієї мети спеціально слідкувалося рух німців. А, зрештою, проти когось німці обставляли залізничні гори мадярськими, словацькими, італійськими, нацистськими військами, пишуться їх і вояки /це 100 м один вояк, це 1 км бункер, або будка з гніздом кулеметів? Не проти більшовицької диверсії, бо такої в Україні майже не було! Ця операція ліній, декули і деколи сильніша, та знову слабіша, м.ін., давала нам змогу пренагально дократися до цих чужонаціональних частин і переважити серед них об'єднуючу роботу. Сьогодні ж те, що ці війська билися з нами не хотіли зовсім. То не був випадок, коли німці зняли з мітингу Луцьк-Охми-Ракище мадярський батальйон, роззброїли й вивезли його.

Закріплюючи за собою терен, УПА заводила внутрішню адміністрацію. З цією метою виходило ряд розпоряджень господарського, культурного, релігійного характеру.

Цікаве було відношення національних меншин до УПА, - поляків і чехів. Поляки, з загальним, поставилися вороже до українського визвольного руху. Всі заходи з нашого боку з'єднали їх собі, пересунулися, взаємно собі допомагати не уявлялися успіхом. Ті несправді кріпінки свої "від моря до моря" кріпили, що вони не тільки переживуть окупантів, але й український народ. Зрештою їм не вигідно було покидати посади, упривілейованих чинів, зрікатися "балькано-черетва". Із зростом сил УПА вони почали сильно конспікувати проти нас, і вже на весні 1943 р. поляки стали авангардом окупанта проти змагань українського народу. Їх головний лозунг звучав: "Ніщоць Українцѹф реинкамі геотане". Після переходу української поліції і штурманшфту до нас, вони перебрали це все в свої руки /уряди держали все перех тм/ і почали збройно-тероризуючі напади на українське населення. Слове "поляки" стало постріхом для українського села. Це гасло для польської нації вислужництво поляків в Україні мало ці наслідки, що народ високими силами цілковито вигнав поляків з терену до міст.

З приходом більшовиків поляки прагнуть свою попередню політику. Подіями по цим і не тім бачі лінії Керзона пишуть собі поляки новий акт обжаловання.

Охочинці, які до нас прибували і переговорювали, заявляли, що впливу на своїх земляків не мають, зрештою, казали, поляки внутрі роз'єднані і нема тому з ким говорити.

Таки поставилися зовсім інакше, це було щось більше чим симпатія, це була епізодична, крумба, взаємна допомога.

В тому періоді був один випадок вилету з внутрішнього фронту: Тарас Березовець - Бульба зі своєю т.зв. УПА намагався нас'язати до сумних часів перемісти етапачі в 1918-тих років, насте зиркнути в бік німців. Після кількомісячної його "воячки" і безуспішних спроб до чогось путнього договоритися, його курінь перебрало або розігнано /Людвипільщина над Случчю, жовтень, 1943 р./, а він сам пішов до німців.

Кілька випадків самовільних переговорів деяких вищих командирів з німцями або більшовиками злокалізовані і зліквідовані.

Одним з найбільших успіхів УПА було преломлення духового б.созв'язке-польського керлену і рознесення на ОСУЗ і СУЗ ідей української національної революції зброєю й чиним. Вона не проходила легко. Німцям і насланим більшовицьким елементам, прийшли в допомогу /це за паракесе! - сказав би хтось/ не хто інший, а такі більшовики. Цим разом же у вигляді не агітаторів, розвідників, агентів, а знаменито впроваднених і диншених банд. Банд, бо кожний їх крок, кожний чин і думка були бандитські.

Як уже сказав, покровителем цих "партизан" був сам "геніальний" Сталін, що пустив цю "гармонь нову" І.У. 1943 р. - грати в німецькому, запілі, конкретніше, на карках народів за фронтом. Це його "сталинські міти" - так полякались і стахановцями, переживкували корин в мордуваннях, грабежах і провокаціях.

Їхні перші жертви - це були охочі витягати пічимовамі червоні шмати, востремлені І. травня 1942 р. десь-не-десь на терені безмежних лісистої Білорусі. У жовтні 1942 р. вони вже були панями ситуації в Білорусі. А ранньої весни 1943 р. їхні перші стехі поляглися над північними українськими етнографічними керленом корита р. Прип'ять поміж рр. Буг - Гніпро.

Як відома, більшовики при творенні т.зв. УССР сильно її етнографічно обкопали, зменшили власне, прилучуючи властину Донщину, Кубанщину і Крим до РСФСР. На словах і в пропаганді вони роз'єднують, на ділі ж так роз'єднують українські землі. Коли фронт був в Шенетівні, вони кричали, що "хуть" "визволити" "западу" Україну і роз'єднати польські землі Закарпаття і Забуззя: Лемківщину, Перемішину, Жовтиславщину, Холмщину і Підляшшя. Коли ж загарили Польщу, величезно зрештою ця нація...

це все - вразі народу, ізменики, мазепинці, неспирівці, бенкоревиці.

На самім тільки відтинку рік Буг-Случ отвержене три команди їхні точки іє силєю зверх 15 тисяч чоловік. Про це генерали похвалени, переказані матеріали і документи, пошта й зіставлення густих обсядженя терену та його наскочення. Змиселення большевиків на північно-західному відтинку і найбільшій тут їх напір впливає з півню найкоротшого й найвищого півню преекочення в Карпати та через Буг в Білгородські і хали в польські ліси.

Большевицькі офіційні дані говорять про загальну кількість большевицьких баз на Україні в найкращий для них час весни 1944 р., отже тоді, коли УПА скрізь вже на Україні діяла, - на 200 тисяч.

Здані на власні сили відділи УПА кожний патрон намі собі мусили здобути, нести не маючи на кирку німців та їх адміністрацію та поліцію й війське. Бо треба було деє мати бази і захищатися з відношенням німців до населення, чим не турбувалися большевики і не брали до уваги. Відділи УПА мали за це за собою народ, чого не мали ні німці, ні большевики, і це вирішало, що УПА на своїх становищах витримала і встояла проти своїх і чужих, виконуючи поклячені тоді на свої завдання.

УПА зуміла так організувати коло себе ряд чужонаціональних відділів з німцеслов'янсько-східних народів: грузинів, азербайджанців, узбеків, вірменів, казахів, литовців, які не спеціальною перекупи фронту мали захищатися до своїх батьківщин і там організувати визвольну боротьбу проти Москви, що і оталося, хоч частини цих відділів при переході фронту розклалися або групами дубиналися в різні сторони.

Прорив і рейд Ковняка з Білоруси до Карпат в червні - липні 1943 р., про це большевиками так трубили і трубили, зовсім йому не вдався. Це, отже, не перешкодило команді Ковняка прогледіти всі ці гаресні Схід. Союзу * обійняти його нападками мізнаками.

Отже Ковняк загальною силою одинадцяти /партизанських/ батальйонів /серед них іє з важкою зброєю піхоти піхоти і таборами /запирати, в'язки/ вирушив з різних місць прип'ятого відтинку в напрямі Карпат. Його отряди /загони/ мали в визначенні час зійтися і злучитися в крім'яцьких лісах. До того місяця збірки мали прериватися через златани і, взагалі, терен УПА.

Протягом двох тижнів Ковняк селгував замічено, але зумаричкою силою трьох батальйонів - розбитків нісся бейв з відділами УПА. Ситуація не дозволяла йому ждати на рейту своїх військ, що розперемішались по всій Західній Україні: Житомирській і Люблинській /Люблин/, то ж нісся реорганізації вирушав далі, південний, південний, до Галичини, де не було ще відділів УПА, мати до тіла дуба тільки з німцями. Дня 7.VII.1943 р. перейшов напри Збараж, зайняв і пограбував Скалат /німці кинули проти такої банди 50 /дослідно/ отягнених із етатниць українських поліцейств, казав їм по 5 шт патронів долатися... Вони всі згинули/ й нагнав німцями та нашим опортуністичним інтелігентам і накарарам не мав страху. Напри Терезову і Ручач захеняв Дністер, але нісся новий преемрив під Ніжнів перекочав під Галич - Буртин і через Заричинські ліси форсував р. Німичю. Вийшовши з Червоного лісу, де вже німці почали етечення, зайняв і пограбував Радську і Солотвину і вкочав в гори в чотирьохтунних Пасічка-Радське-Долгин-Верехта. Нісся кілька бейв тут з німцями і німецьких бомблен та нових серйозних втрат в людях, нісся спроб вийти з етечення на Закарпатське Ясіня, знищив свою артилерію, зайняв Долгин і вихерев в терен Барезови-Яблени. Тут вперше отримувся з викильним курінем УПА "Черні Черти" і не програвим бою, втративши вбитим свого злетунника, похитрува генерала Рудиса /документи його в нас/, розчленувався і спробою підвідділів вистілав, звідки прийшов.

Так скінчалася партизанська експедиція Ковняка на Балкани.

В ході погоні за Ковняком німці спалили не один українське село і вистріляли чимало людей з населення?

Рейд Ковняка на Галичину, хоч би такею кількістю як 4 тисячі, загрозив кинотим народу під потрійний чебіт німецько-польсько-большевицького нахльоту.

Українське громадянство з обуренням слідкувало перебіг цих подій і кахало від революційного забору рішучих протизаходів.

Наказом Гол. Команди УПА від 15.VII.1943 р. створено т.зв. Українську Народну Самооборону /УНС/, а коли німці зраз не збрало проти неї зареагували, перейдено на рейди УПА-Захід.

Осінню 1943 р. позначалися діями вихідців УПА в усій Західній Україні /ПЗУЗ і ЗУЗ/ та Правобережжі /ОСУЗ/.

Перший етап УПА у піднімецькій дійсності був характеристичний болями: а/з німцями, б/з більшовицькою партизанкою.

III. Другий етап УПА /III/44 - VII/44/

/обабіч фронту/

Німці відстоювали, не можна сказати в нехаді, навпаки, йшли на все ж, навіть такий організований виступ естетичних армій давав колосальні можливості здобуття цього золота революційної боротьби нехваленого жару - зброї, амуніції й виходу. Революційний рух взявся цілою напругою сил до підготовки до нової підземельської дійсності і переходу фронту. УПА, зокрема УПА-Південь і УПА-Північ, аналізували собі гасло: здобути якнайбільше безпринципів для себе і для чужонаціональних вихідців, кірчик в рамках УПА. Задля цього був опрацьований "випускний" план переходу фронту і здобування безпринципів: форма й метод дій, політ вихідців, нагромадження тещі. План здійснювати наполегливо любив.

Фронт зупинився в березні 1944 й усталізувався на п'яти місяців на загальній лінії Радзіві-Коханів-р. Стрипа-Луцьк-Козель-Кобели. Фронт, який, в нехаді загальної нашої справи, порізав українські землі на дві і чинив спротивлення обабіч своєї смуги.

Наслідком усталізування фронту був цілий ряд фактів, що склалися на закінчення п'ятого, історичного, етапу існування і боротьби УПА, а започаткував етап другий.

На захід від фронту опинилися частинки УПА-Північ і більшість УПА-Захід. Фронт був несею шириною коло 80 км і довжиною понад 600 км /48 тис.ч км км/ була концентрацією верхових екумантських зверх чотириміліонних армій впродовж п'яти місяців. /Перед тим фронт вже був саві нехвалено ефімі українські землі - не ліній р. Дніпро - через зиму 1941/42 р. через облогу Сталінграду і через літо 1943 р. не обласі Сталінграда/. Першою фронту і концентрація екумантських сил в "дзалах" вихідців УПА в руках, різноманітне ж дуже екіпірування їхні бейсви йї.

Німці не те, що мобілізували, але дослідили конки мужики і кімек /холодіві!/, кже тільки нехале. Вивозили на захід і там включали в армію або в табори праці. Грабили і вивозили майже, що тільки вати дасея. Навпаки, наскоками, застудами УПА тому занебїгала, розбивала автоколонні і поїзди, звільнючи не раз не кількості мужики. Мужики, звідки тільки могли, тікали в ліс і до дому. Німецька пропаганда йти до т. зв. СС-Дивізії Галичина, яку вони почали за допомогою українців-вояків організувати від 28. IV. 1943 р. звали жала сміх в нехаді і негорку. Український визвольне-революційний рух був завжди проти виставлення тої дивізії.

Рівночасно ударами не німцях здобувало не раз казкові кількості й кількості безпринципів.

Ожилилася також більшовицька партизанка. Шукав з 2 тис.чними партизанів преходив через фронт і верхами Карпат до Майданських лісів /Скоп-Турка, 20. V. 1944 р./ і обабіжив на Параллі. Німці неге зовсім не чіпали, навпаки, вдарли не нехаді наші на підходах до Майданських лісів. Червоні дуже грабили, робили харчові припаси і воли розвідку. Не 6-ти тижнях бейс викликали їх. Вони забравлися в Олевичину, де згодом елеквали їхню бейду розігнали.

Рівне ж групу червоних з 500 людей, що вдерлася 21. IV. 1944 р. до Черного лісу, розбито і розігнано, та для 10. VI. 1944 р. ліс від неї екіпено, при чому здобуто чималі грабей.

Така сама жала стріпува більшовицькі бейки в Брідичині, Радехівщині, Сокальщині, Кам"янецьких, Равщині та Яворіщині. Північне львівський лісам вони хилилися намагалися перебітатися в любинський історикт /Білгородський ліс/, злучилися там з польськими вихідцями "Армії Крайової" і цахувати нас ще з цього виступки. Найбільші бей з цими бавдами преходили в Равщині на т. зв. полігоні /лісний грикутник Рава Руська-Яворів-Ковка, вкелений зовсім з нехвалено морний раз советами в 1940 р., а невід німцями в 1943 р.

Результат нехаді вдарення, як сонячний ухар, на "героїчне умови" поляків. Вони нехвалено екіпено боротьби епічно з Чехословаччиною, тим не менше це не нехвалено екіпено їм далі триматися німецької епіпидії. Від преходили 1944 р. не екіпено активізації поляків в Галичині, як кже не в Болоні. Почали ходити разом з німцями на обласі, стріляти безкарно українців на вулицях Львова,

і все те, чим поляки характеристичні, а що так дуже нагадує незрілу політику, розум, застанову, але брезерії студентів в період по "нормалізації", виявилися і тепер.

Як відомо німці в 1942 р. силою виселили українців з Томашівщини, Білгородщини і Замойщини, щоб зробити місце для поляків, яких повикидали зі Члеська і Познанщини. Тут наділили їх спеціальними привілеями фольксдойчерів. Українців стиснуто до лінії Чесанів-Нароль-Річиця-р. Гучва до Грабівець, 27 км на захід від Грубешова. Лісистий шлях Білгород-Немирів-Янів-Львів був перетятий силою факту існування і дуже сильних дій УПА. Договорюватися, і взагалі, станути з нами на спільній платформі поляки ніяк не хотіли. Пішли на шлях збройної боротьби. Згаданий томашівський відтинок довжиною 120 км став тереном затяжних боїв польських підпільних відділів з УПА протягом півроку. Крім цього, вони посиляли індивідуально-терористичні акції проти українства на Холмщині і Підляшші /Грубешів, Красностав, Холи, Біла Підляська/.

З весною 1944 р. ми є свідками спільних дій /хто повірив би/ націоналістичних АК і АЛ /Армія Людова/ з польсько-більшовицькими бандами. Перед, очевидно, серед них вели москалі, яких поляки стали безвольним знаряддям.

УПА обмежувалася проти тих п'яти польсько-більшовицьких батальйонів до загальної дефензиви оборонно-відпирними вивадами для прикриття безборонного населення і щоб такі якоесь цих поляків уговкати. Все ж поляки вперли випалити ту смугу глибиною 30 км, а то і більше і вирізати коло шістьох тисяч мешканців. Історія була б, може, і далі тягнулася, але спаленою смугою вони самі створили собі бар'єр часу, простору, зв'язків, дозову того, а надівсе дали українському хлібробові вили в руки і навчили його боронитися.

Мститися поляки не мали за що? Ні за те, що не були кривими власниками України, а тільки національною меншиною, ні за те, що вдарилося по поляках вистужниках, бо так само, а то і кріпше громилось українців-вистужників.

Не мента, а більша і завзята боротьба українського народу і його Повстанчої Армії кипіла в Україні на схід від фронту. Боротьба жорстока і неперемінлива. Проти себе малосся численну більшовицьку адміністрацію з її апаратами духовно-фізичного нищення та вибрані війська НКВД. Проти себе малосся гнів ненависті і жадобу помсти москаля над всім, що українське: не революційне, повстанське, ворожо-неприсдане, бандеріське, але, власне, українське. Більшовики йшли з тим наставленням і переконанням, що все, що живе в Україні, то їх ворог і заговорник. Кінь не був селянський, а бандеровський, батько дитини мусів бути бандеровець і в УПА, коли його не застали дома, мати виховувала тільки гадюче кодро, донька обов'язково шпигунка, або зв'язкова, або весь свій вік посвятила пранню бандаровського бєлія, значить, її треба було згвалтувати, а білизну забрати.

Цих речей описати не дасться, поки далі тягнеться така сама дійсність і поки ще не перейшла в кошмарний сон, як у того автора "Проклятих років":

"Хто знав, хто вів смертями і стратам лік?

Де фільм, який нам показав би голод,

Отой проклятий 33-тий рік?

Який співець поему склав про холод

Чи розповів, як то людей в наш вік

Крулив і чавив пролетарський молот?

В скількох кров'ях купаючи той герб,

Книва справляв на людській ниві серп?"

Концентрація фронтових військ і сильна обсада запілля військами НКВД і апаратами адміністрації, партії, НКГБ, призначені для всієї України правобіч Дніпра взагалі, — а що важливіше накопичення тих апаратів /вони йшли в сотки тисяч!/ в Україні для того, щоб ними зараз же накривати підбиті терени Європи, — чадзвичайно сильно наситили терен більшовицькою наволочкою, що дало більшовикам змогу цупко прибрати Україну до рук і сильно вдарити по народі, революційно-визвольному рухові та відділах УПА. Це ж були самі перемоги ЧА над німцями, міжнародні, дипломатичні успіхи Москви, словом, марш на підбій Європи, а, може і світа...

Більшовики кидали порівняно колосальні сили проти нас. Вилонили майже всіх мужчин від 16-55 р. життя, які залишилися на легальному становищу. Впихалися агентурою в нутро революційного руху і частин, кидали проти УПА найкращі і найвірніші тисячні війська, модерно озброєні авіацією, артилерією, танкерами.

Образом нагінки, жорстокости, прагнення здушити революційні прояви і водночас того, як вони не рахувалися із своїми жертвами в людях і матеріалі, хай послужить їх акція на Крем"янецьчину і бій одного з об"єднань УПА під с.Гурби в дні 24.квітня 1944 р. Большевики силою 30-ти тисяч військ оточили і замкнули певну полосу терену крем"янецьких лісів. Протягом кількох днів їм вдалося стиснути в кільце в лісі під с.Гурби ціле з"єднання УПА і змусити до бою. В цілоденнім бою впало коло 180 бійців УПА та коло 700 селян впродовж усієї акції, які як місцеві самооборони або індивідуально маневрували в лісах. Відділи УПА з кільця пробилися і вийшли. Большевики втратили зверх тисячі вбитими і раненими, кільканадцять розбитих або пошкоджених танків, гармат і важкої зброї піхоти, розбитої або забраної.

То ж зрушення фронту большевицькою офензивою 14.VII.1944 р. Україна привітала з полеком і відіткнула. Почато заговати завдані рани і робити останні приготування до довготривалої боротьби.

Українського повстанця знала вже тоді вся Україна. Відділи рейдували і по відкритих степових полосах Поділля, там нераз було легше з огляду на слабку ворожу обсаду. Народ скрізь зустрічає нас щиро, але хоче бачити в нас силу, гарт і неуступчивість. Українська Армія давним-давно була так тісно духовно пов"язана з народом, як зараз.

Другий етап УПА - обабіч фронту - був характеристичний болями: а/з німцями, б/з польською партизанкою, в/з большевицькою партизанкою, г/з цілим большевицьким енкаведівсько-імперіялістичним апаратом.

Третій, найбільш геройський етап УПА, який проходить тепер, пишеться щодня кривавими буквами змагань, посвяти, слави на скрижалях історії.